

Ημέρα λήξης του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ως ημέρα πανελλαδικού εορτασμού της Εθνικής Αντίστασης κατά του Ναζισμού και του Φασισμού

Ευάγγελος Μαυρογόνατος

e-mail:vaggelis1958@yahoo.gr

(Ομιλία μου στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό Κιλκίς 9 Μαΐου 2022)

Σεβασμιότατε, σεβαστοί πατέρες.

Κυρίες και Κύριοι προσκεκλημένοι

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του Ν.2703 / 1999 καθιερώθηκε η **9^η Μαΐου**, ημέρα λήξης του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ως ημέρα πανελλαδικού εορτασμού της Εθνικής Αντίστασης κατά του Ναζισμού και του Φασισμού, για την έμπρακτη απόδοση της οφειλόμενης από το έθνος τιμής προς τους πολεμιστές, τους αγωνιστές, τους νεκρούς και τα θύματα του ιερού αγώνα και της Εθνικής Αντίστασης 1941-1944 του Ελληνικού Λαού εναντίον των εχθρικών στρατευμάτων κατοχής.

Πριν αναφερθώ συνοπτικά στα ιστορικά γεγονότα της τότε εποχής, θεώρησα σκόπιμο να αναλύσω τους ορισμούς, Φασισμός και Ναζισμός.

Ο φασισμός ως έννοια έχει τις ρίζες του στην Ιταλία και, συγκεκριμένα, στην ιταλική λέξη *fascismo*, η οποία προέρχεται από τη λατινική λέξη *fascis* η οποία ήταν το σύμβολο εξουσίας των δικαστών στην αρχαία Ρώμη.

Το 1920 έγινε η εμφάνιση των πρώτων φασιστικών ομάδων στην Ιταλία.

Η έννοιά τους έγινε κατανοητή από το Μουσολίνι, περιγράφοντας τις παραστρατιωτικές ομάδες που είχε στη διάκριση του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

Με τη συγκεκριμένη ιδεολογία και, κάνοντας πράξη το φασισμό, ο Μουσολίνι κατάφερε να ασκήσει το αυταρχικό του καθεστώς στην κοινωνία. Άρα, ο φασισμός εξυπηρετεί ουσιαστικά τα συμφέροντα της εξουσίας, με τρόπο αυταρχικό προς την κοινωνία, επιβάλλοντας αυστηρούς κανόνες και νόμους. Παράλληλα, καταλύει τη δημοκρατία και τον κοινοβουλευτισμό.

Όσον αφορά τον εθνικοσοσιαλισμό, θεωρείται η πηγή της λέξης ναζισμός (*Nationalsozialismus*). Ο εθνικοσοσιαλισμός εκφράστηκε και εφαρμόστηκε από το ναζιστικό κόμμα στη Γερμανία.

Η συγκεκριμένη ιδεολογία εμφανίστηκε πρώτη φορά πριν το 19ο αιώνα, αλλά εφαρμόστηκε το 1933, με την άνοδο του ναζιστικού κόμματος του Χίτλερ στην εξουσία.

Η ιδεολογία του ναζισμού συνδέεται με την κυριαρχία της Άριας Φυλής και την «καθαρότητα» των εθνών. Ο ναζισμός πρεσβεύει, επίσης, πως η απειλή για τη δημιουργία της Ά-

ρίας Φυλής είναι οι Εβραίοι, όντας η κύρια αίτια του κακού. Παράλληλα, εκτός από τους Εβραίους, οποιαδήποτε μειονότητα θεωρείται απειλή, όπως για παράδειγμα οι Ρομά και οι ανάπηροι, είτε σωματικά είτε διανοητικά. Μέσω της συγκεκριμένης ιδεολογίας, καλλιεργείται ουσιαστικά το μίσος.

Κοινά σημεία και διαφορές

Φασισμός και ναζισμός έχουν, ασφαλώς, ως έννοιες κάποια κοινά σημεία. Ο εθνικισμός, ο λαϊκισμός και η βία είναι από τα βασικά χαρακτηριστικά των δύο ιδεολογιών.

Ο ρατσισμός, όμως, και η έμφαση στην Άρια Φυλή αποτελούν γνωρίσματα του ναζισμού. Ένα παράδειγμα είναι πως, στα φασιστικά καθεστώτα δεν υπήρχαν στρατόπεδα θανάτου, ούτε απόπειρες γενοκτονίας, ούτε θανάσιμο μίσος για άλλες φυλές. Αντίθετα, η ναζιστική Γερμανία πραγματοποιούσε ακριβώς αυτά, καλλιεργώντας το μίσος από μικρές ηλικίες, στα «στα σχολεία του Χίτλερ» Βεβαίως το γεγονός αυτό όμως, δε σημαίνει πως τα φασιστικά καθεστώτα δεν κόστισαν τη ζωή χιλιάδων ανθρώπων μέσα από την επιβολή αυταρχικών νόμων.

Εν τέλει, φασισμός και ναζισμός οδήγησαν στο θάνατο εκατομμύρια ανθρώπους, πυροδοτώντας την πιο αιματηρή σύρραξη που γνώρισε ο κόσμος.

Αναφερόμαστε, φυσικά, στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στρατιώτες, άμαχοι, αθώοι και μη, άφησαν την τελευταία τους πνοή είτε στα χαρακώματα, είτε από βομβαρδισμούς είτε από εκτελέσεις, είτε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Σήμερα λοιπόν συμπληρώνονται 77 χρόνια από τη νίκη ενάντια στον φασισμό – ναζισμό και τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη.

Η 9η Μαΐου είναι ένα ιστορικό ορόσημο που σήμερα δείχνει στους λαούς πως πρέπει να βρίσκονται σε εγρήγορση, ώστε να μην επιτρέψουν την αναβίωση του φασισμού, να προστατεύσουν την ειρήνη και όσα κατέκτησαν στη διάρκειά της, τις δημοκρατικές τους ελευθερίες και τα δικαιώματα.

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος εδώ και 77 χρόνια η 9η Μαΐου είναι αφιερωμένη στην Ημέρα της Αντιφασιστικής Νίκης των Λαών.

Πρόκειται για την ημέρα που η ναζιστική Γερμανία συνθηκολόγησε άνευ όρων (το 1945) και τελείωσε οριστικά, για την Ευρώπη, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

Ως γνωστό ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ξέσπασε την 1^η Σεπτεμβρίου του 1939.

Η έκρηξή του αποκάλυψε τη νέα τακτική του «αστραπιαίου πολέμου» (Blitzkrieg), που εισήγαγε ο Αδόλφος Χίτλερ.

Μέχρι το Νοέμβριο του 1942, η χιτλερική Γερμανία και οι σύμμαχοί της θα γίνουν κύριοι της ηπειρωτικής Ευρώπης απ' άκρου εις άκρον -μέχρι τα Πυρηναία και το νοτιοανατολικό άκρο των Βαλκανίων.

Ηρωικά αντιστέκεται η Μεγάλη Βρετανία, με πρωθυπουργό τον Ουίστον Τσώρτσιλ, ο οποίος εμπνυχώνει το βρετανικό λαό κατά τη φοβερή **«μάχη της Αγγλίας»**.

Στις δυνάμεις του Άξονα θα αντισταθεί ηρωικά και η χώρα μας με τη φοβερή **«μάχη της Κρήτης»**, το τελευταίο δεκαήμερο του Μαΐου 1941.

Η αντίσταση που συνάντησε ο Χίτλερ επί ελληνικού εδάφους τον υποχρέωσε να καθυστερήσει το σχέδιο «Μπαρμπαρόσα» κατά της Σοβιετικής Ένωσης.

Το αποτέλεσμα ήταν τα γερμανικά στρατεύματα να ακινητοποιηθούν εκεί από το δριμύ ρωσικό «στρατηγό χειμώνα».

Οι Έλληνες μαχητές με το άκαμπτο φρόνημά τους απέσπασαν το θαυμασμό των Συμμάχων έτσι, ώστε ο Τσώρτσιλ να αναφωνήσει: «Οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες».

Και όχι μόνο ο Άγγλος πολιτικός, αλλά και οι Γάλλοι κορυφαίοι διανοούμενοι υπαρξιστές, ο Αλμπέρ Καμύ και ο Ζαν Πωλ Σάρτρ, εξεδήλωσαν φανερά το θαυμασμό τους για τον ηρωική ομόψυχη αντίσταση του ελληνικού λαού που κορυφώθηκε με την ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου το 1942.

Από την άνοιξη του 1943, όμως, η νικηφόρα πορεία των Δυνάμεων του Άξονα ανακόπτεται κι αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση προς όφελος των Συμμάχων.

Στην πόλη του Στάλινγκραντ, έμελλε να διεξαχθεί μια από τις πιο αιματηρές, φονικότερες, αλλά και πιο κρίσιμες μάχες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Κι όταν κάνουμε λόγο για **«Μάχη του Στάλινγκραντ»**, εννοούμε μια σειρά πολεμικών συγκρούσεων μεταξύ Γερμανών και Σοβιετικών, που έλαβαν χώρα από τις 23 Αυγούστου 1942 έως τις 2 Φεβρουαρίου 1943 στα περίχωρα και στο κέντρο της πόλης του Στάλινγκραντ (νυν Βόλγκογκραντ).

Υπολογίζεται ότι πάνω από 1.500.000 άνθρωποι, στρατιώτες και πολίτες, έχασαν τη ζωή τους, ενώ όλη η περιοχή ισοπεδώθηκε σε ερείπια.

Σε μια συνολική αποτίμηση, η Μάχη του Στάλινγκραντ εξολόθρευσε πολύτιμες στρατιωτικές δυνάμεις του Χίτλερ και ταπείνωσε τη γερμανική πολεμική μηχανή, τόσο τα χερσαία τμήματα της «Βέρμαχτ» όσο και τη γερμανική πολεμική αεροπορία, τη «Λουφτβάφε».

Αλλά και στο μέτωπο της Βόρειας Αφρικής, οι Βρετανοί και οι σύμμαχοί τους με αρχηγό το στρατηγό Μοντγκόμερυ κατάφεραν αποφασιστικό πλήγμα κατά του Ρόμελ (του επονομαζόμενου 'Αλεπού της ερήμου', επικεφαλής του «Africa Corps») στη θρυλική μάχη στο **Ελ Αλαμείν**, δυτικά της Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου, μεταξύ 23^{ης} Οκτωβρίου και 5^{ης} Νοεμβρίου 1942.

Στις επιχειρήσεις συμμετείχε και τμήμα του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος της Μέσης Ανατολής με την 1η Ταξιαρχία υπό τον συνταγματάρχη Πausανία Κατσώτα.

Η νίκη των Συμμάχων στο Ελ Αλαμείν ήταν αποφασιστικής σημασίας, γιατί απέκοπτε τον Άξονα από οποιαδήποτε πρόσβαση στα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής και από τον έλεγχο της Διώρυγας του Σουέζ.

Τέλος, στον Ειρηνικό Ωκεανό, οι Αμερικανοί αναχαιτίζουν τους Ιάπωνες και τους απωθούν όλο και δυτικότερα, από νησί σε νησί.

Καθοριστικής σημασίας για τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξε η **απόβαση των Συμμάχων στη Σικελία**, στις 10 Ιουλίου του 1943, στα πλαίσια της Ιταλικής Εκστρατείας.

Ο Μουσολίνι ηττημένος θα ανατραπεί λίγες μέρες αργότερα, για να συλληφθεί τελικά και να εκτελεστεί από τους Παρτιζάνους το 1945.

Στο ανατολικό μέτωπο οι Σοβιετικοί, αφού προηγουμένως έχουν απωθήσει τους Γερμανούς από τα εδάφη τους, θα εισβάλουν νικηφόρα στην Ανατολική Ευρώπη το καλοκαίρι του 1944.

Το κυριότερο όμως πλήγμα κατά των Δυνάμεων του Άξονα θα δοθεί στην ιστορική **απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία**, στις 6 Ιουνίου του 1944, ημερομηνία που σφράγισε την πορεία του πολέμου.

Αφού οι Σοβιετικοί προέλαυναν στο ανατολικό μέτωπο, στο νότο Βρετανοί και Αμερικανοί είχαν αποβιβαστεί στην Ιταλία και καταλάμβαναν εδάφη προς το Βορρά (συνεπικουρούμενοι από την ηρωική 3^η Ελληνική Ταξιαρχία του Ρίμινι), ο πιο «γρήγορος» δρόμος προς την καρδιά της Γερμανίας κρίθηκε ότι ήταν εκείνος μέσω της κατεχόμενης από τους ναζί Γαλλίας.

Όμως, η απόβαση στη Γαλλία ήταν ένα δύσκολο εγχείρημα που απαιτούσε προσεκτικό και λεπτομερή σχεδιασμό, καθώς η οχύρωση της βόρειας Γαλλίας από τους Γερμανούς ήταν άρτια.

Το έναυσμα για την επιχείρηση έδωσε ο Αμερικανός στρατηγός Ντουάιτ Αϊζενχάουερ, αρχηγός των συμμαχικών δυνάμεων στην Ευρώπη, προειδοποιώντας τους στρατιώτες του ότι έχουν δύσκολη αποστολή.

Τα μεσάνυχτα της 5^{ης} προς 6^η Ιουνίου, γνωστής και ως D-day, οι στρατιωτικές δυνάμεις των συμμάχων έφθασαν σε απόσταση αναπνοής από πέντε παραλίες στη βόρεια Γαλλία που είχαν κωδικοποιημένα ονόματα.

Κατά τη διάρκεια της νύχτας τα συμμαχικά πλοία βομβάρδιζαν τις θέσεις των Γερμανών, ενώ τα ξημερώματα τούς συνέδραμαν τα μαχητικά αεροπλάνα της Μεγάλης Βρετανίας.

Με το πρώτο φως της αυγής αλεξιπτωτιστές έπεσαν επίσης στην πόλη Σεντ Μερ Εγκλίζ, η οποία ήταν η πρώτη γαλλική πόλη που απελευθερώθηκε από τους ναζί.

Ο Γερμανός διοικητής Έργουιν Ρόμελ βρισκόταν σπίτι του γιορτάζοντας τα γενέθλια της γυναίκας του, όταν ειδοποιήθηκε για την απόβαση.

Στην παραλία με τον κωδικό «Ομάχα» οι Γερμανοί απάντησαν με πολυβόλα και εκατοντάδες στρατιώτες των συμμάχων έπεσαν νεκροί, δίνοντας στην συγκεκριμένη ακτή τον χαρακτηρισμό «ματωμένη».

Οι νεκροί από την επιχείρηση υπολογίζονται ανάμεσα σε 2.500 και 4.000 στρατιώτες για τους συμμάχους και περίπου 9.000 για το στρατόπεδο των ναζί.

Παρά τις απώλειες των συμμάχων, η επιχείρηση κρίθηκε επιτυχημένη και επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την νικηφόρα έκβαση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου για το αντιφασιστικό στρατόπεδο.

Αξίζει εδώ να αναφέρουμε ότι, τον Ιανουάριο του 2017, πέθανε πλήρης ημερών ο Έλληνας ήρωας του Β΄ Παγκοσμίου, ο ναύαρχος ε. α. Γρηγόρης Παυλάκης.

Ο Γρηγόρης Παυλάκης, γεννηθείς στην Πάτμο, ήταν ο τελευταίος Έλληνας επιζών της απόβασης στη Νορμανδία.

Τότε υπηρετούσε ως ύπαρχος στην κορβέτα του Πολεμικού μας Ναυτικού «Κριεζής», η οποία το πρωί εκείνο της 6^{ης} Ιουνίου 1944 ήταν απέναντι από τις ακτές της Νορμανδίας, έτοιμη για την απόβαση.

Ο Γρηγόρης Παυλάκης είχε τιμηθεί με το ύψιστο παράσημο της Λεγεώνας της Τιμής και είχε λάβει τον τίτλο του «Ιππότη της Γαλλικής Δημοκρατίας» από το Ζακ Σιράκ το 2004 στη Γαλλία, στον επετειακό εορτασμό των 60 χρόνων από την απόβαση στη Νορμανδία.

Μετά την επιτυχή απόβαση στη Νορμανδία, αγκιστρωμένοι στις γαλλικές ακτές, οι Σύμμαχοι θα συνεχίσουν νικηφόρα την πορεία τους προς τη γαλλική ενδοχώρα.

Στις 25 Αυγούστου 1944 θα ελευθερωθεί το Παρίσι. (Ας θυμίσουμε εδώ την ενεργό δράση της γαλλικής αντίστασης κατά των Γερμανών με επικεφαλής το στρατηγό Σαρλ ντε Γκολ).

Η ήττα της Γερμανίας διαγράφεται πια αναπόφευκτη.

Το Μάρτιο του 1945 τα αγγλοαμερικανικά στρατεύματα διασχίζουν τον ποταμό Ρήνο, ενώ από τα ανατολικά οι Σοβιετικοί προχωρούν ακάθεκτοι προς την κατεύθυνση του Βερολίνου.

Η συνάντηση Σοβιετικών και δυτικών συμμάχων θα πραγματοποιηθεί στον ποταμό Έλβα στις 26 Απριλίου 1945.

Στις 30 Απριλίου, κι ενώ ο κλοιός σφίγγει όλο και περισσότερο για τη ναζιστική Γερμανία, ο Χίτλερ και η σύζυγός του Εύα Μπράουν αυτοκτονούν (ο Χίτλερ αυτοπυροβολήθηκε, ενώ η Μπράουν πήρε δηλητηριώδη χάπια), λίγες ώρες πριν την παράδοση του Βερολίνου στους Συμμάχους.

Ιστορική είναι η στιγμή της συνθηκολόγησης άνευ όρων της Γερμανίας.

Η πρώτη **πράξη συνθηκολόγησης** υπογράφηκε στην πόλη **Reims** της βόρειας Γαλλίας στις 8 Μαΐου 1945.

Αρχηγός της γερμανικής αντιπροσωπείας ήταν ο στρατηγός Alfred Jodl, ο οποίος μετά την υπογραφή απευθύνθηκε προς τη συμμαχική αντιπροσωπεία με τα εξής λόγια: «Ο γερμανικός λαός επαφίεται στη γενναιοψυχία των νικητών».

Την ίδια ημέρα, 8 Μαΐου 1945, παραδίδονται οι γερμανικές φρουρές και εδώ, στα Δωδεκάνησα, στην κοντινή μας **Σύμη**.

Παρόντες ο Άγγλος ταξίαρχος Moffatt και από ελληνικής πλευράς ο Συνταγματάρχης Χριστόδουλος Τσιγάντες, διοικητής του ηρωικού Ιερού Λόχου.

Ο Στάλιν εξοργίστηκε όταν έμαθε ότι οι Γερμανοί παραδόθηκαν πρώτα στους Δυτικούς συμμάχους, γιατί θεώρησε ότι οι Σοβιετικοί ήταν αυτοί που έδωσαν την ύστατη και αιματηρή αναμέτρηση στο Βερολίνο.

Προκειμένου να τον κατευνάσει το Ανώτατο Συμμαχικό Επιτελείο δήλωσε ότι θα ακολουθούσε ακόμη μια τελετή παράδοσης των γερμανικών δυνάμεων στους Σοβιετικούς.

Τότε αποφασίστηκε να οργανωθεί τελετή παράδοσης στο Βερολίνο **με επικεφαλής τον Σοβιετικό στρατηγό Γκεόργκι Ζούκωφ**.

Στην ανάγνωση του εγγράφου παράδοσης οι Γερμανοί αντιπρόσωποι -σύμφωνα με μαρτυρία ενός Γάλλου αξιωματικού- «δάγκωναν τα χείλη τους για να μην κλάψουν». Ακολούθησαν οι υπογραφές.

Ο πόλεμος είχε τελειώσει και επίσημα. Η συνθηκολόγηση με τον άλλο ισχυρό εταίρο του Άξονα, την Ιαπωνία, επετεύχθη λίγους μήνες αργότερα, στις 2 Σεπτεμβρίου 1945.

Με τη λήξη των εχθροπραξιών η διεθνής επιτροπή του ΟΗΕ ανέλαβε τον εντοπισμό και την παραδειγματική τιμωρία των ενόχων.

Στην ιστορική **Δίκη της Νυρεμβέργης**, που διεξήχθη μεταξύ Ιανουαρίου και Οκτωβρίου 1946 κλήθηκαν να λογοδοτήσουν ηγετικά στελέχη, πολιτικά και στρατιωτικά, της χιτλερικής Γερμανίας για προπαρασκευή και πρόκληση πολέμου και, κυρίως, για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Ως μείζον έγκλημα κατά της ανθρωπότητας χαρακτηρίστηκε η προσπάθεια γενοκτονίας των Εβραίων.

Σε εκατομμύρια αριθμούνται τα θύματα αυτής της τραγωδίας στα στρατόπεδα συγκέντρωσης: του Άουσβιτς, του Νταχάου, του Μπέλζετς, της Τρεμπλίνκα, του Μαουτχάουζεν (στο οποίο κρατήθηκε και ο Έλληνας θεατρικός συγγραφέας Ιάκωβος Καμπανέλλης), πραγματικά κολαστήρια εφιάλτη και τρόμου.

Οι Αμερικανοί και Ρώσοι στρατιώτες, οι οποίοι άνοιξαν τις πύλες αυτών των στρατοπέδων κι ελευθέρωσαν τους κρατούμενους, δεν πίστευαν στα μάτια τους αντικρίζοντας τα σκελετωμένα κορμιά, άλλα όρθια, άλλα καταγής.

Οι εικόνες ξεπερνούσαν σε φρίκη την αγριότητα του πολέμου που είχαν βιώσει.

Από τη χώρα μας, την Ελλάδα, υπολογίζεται ότι εκτοπίστηκαν 70.000 Εβραίοι, εκ των οποίων 56.000 από τη Θεσσαλονίκη. Από αυτούς δεν ξαναγύρισαν παρά μόνο 1.950.

Ο συνολικός απολογισμός του Β' Παγκοσμίου πολέμου σε ανθρώπινες ζωές κόβει την ανάσα: πάνω από 60 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους, δηλαδή περίπου το 2.5% του παγκόσμιου πληθυσμού.

Από αυτούς, τα 40-45 εκατομμύρια ήταν άμαχοι και οι υπόλοιποι 20-25 εκατομμύρια στρατιώτες.

Το 80% των θυμάτων ανήκαν στους Συμμάχους και το υπόλοιπο 20% στον Άξονα.

Οι περισσότεροι πολίτες πέθαναν από πείνα, ασθένειες, βομβαρδισμούς και εκτελέσεις και αυτό ήταν η μεγαλύτερη ανθρώπινη τραγωδία στη γη.

Στη χώρα μας έχουμε αρκετούς τέτοιους τόπους μνήμης μαρτυρίου κι ομαδικών εκτελέσεων αθώων από τη ναζιστική θηριωδία.

Θα κλείσω με τα λόγια δύο διάσημων ανδρών.

Ο πρώτος είναι ο Πατέρας της Ιστορίας, ο Ηρόδοτος ο Αλικαρνασσεύς.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τον αρχαίο ιστορικό, ο πόλεμος είναι κάτι που πρέπει να αποφεύγεται και κανείς δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμά τον πόλεμο από την ειρήνη.

Γιατί στον καιρό της ειρήνης τα παιδιά θάβουν τους γονείς, ενώ στον καιρό του πολέμου οι γονείς θάβουν τα παιδιά τους. Με άλλα λόγια, στον πόλεμο διαταράσσεται όλη η φυσική τάξη των πραγμάτων.

Αλήθεια, ποιος δε ριγεί στη θέα ενός πολεμικού νεκροταφείου, ενός «δάσους» με χιλιάδες λευκούς σταυρούς;

Τι σημασία έχει ποιας εθνικότητας είναι, αν είναι από τους νικητές ή τους ηττημένους;

Είναι πάνω απ' όλα ανθρώπινες ζωές, ζωές νέων ανθρώπων. Είναι δυστυχώς το τίμημα στο παράλογο του πολέμου.

Με το τελευταίο αυτό, το παράλογο του πολέμου, συνδέονται τα λόγια του άλλου μεγάλου άνδρα, στον οποίο θα αναφερθώ, του Νομπελίστα μας Γιώργου Σεφέρη.

Ο Σεφέρης έζησε από κοντά ως διπλωμάτης την περιπέτεια της Ελλάδας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και συμπυκνώνει μνημειωδώς τη ματαιότητα και το παράλογο του πολέμου στο έξοχο ποίημά του «Ελένη», με τους στίχους του οποίου θα κλείσω:

*Τόσα κορμιά ριγμένα
στα σαγόνια της θάλασσας
στα σαγόνια της γης
τόσες ψυχές δοσμένες στις μυλόπετρες,
σαν το σιτάρι. [...]
Τόσος πόνος, τόση ζωή πήγαν στην άβυσσο
για ένα πουκάμισο αδειανό για μίαν Ελένη.
Γ. Σεφέρης, «Ελένη»*

Σας ευχαριστώ!